

Senfende tror jeg, at der er et bestemt Tilbage-
skridt. Da den første Skoleform i sin Tid
blev gennemført, da man ophævede den saa-
kaldte examen artium og henlagde Examen til
Skolerne, var det for at befri disse for et Tryk,
som man mente laa i, at Eleverne bleve exami-
nerede af fremmede Examinatorer; man mente, at
Skolerne vilde beholde større Frihed i deres Ud-
vikling og større Leilighed til at udvilde sin In-
dividualitet; men hvorledes har Udviklingen været
siden den Tid? Der var dengang en Undervis-
ningsinspektør, som af og til mødte ved Skolerne
og skaffede sig Indsigt i deres almindelige Gang,
og dermed var Kontrollen færdig. Men nu op-
dagede man, og det var ganske naturligt, at der
paa sine Steder var Mangler. En Skole var for
lemfældig i sin Dom, en anden Skole havde Mang-
ler i en eller anden Undervisningsgren, saa gif
man det første Skridt tilbage ved at skærpe Kon-
trollen; saa indførte man 2 Censurer; tidligere
havde Skolen selv valgt disse Censurer, nu ind-
førte man en Inspektionskomite, der møder med
en hel Stab af fremmede Censurer, saa at Sko-
lens hele Frihed kun bestaar i at stille en Exami-
nator. Men disse Examinatorer ere selv til
Examen. De Herrer behøve blot at læse de Be-
mærkninger, som Inspektionskomiteen har gjort, og
de vilde da se, hvorledes Lærerne ved Skolen faae
Karakter: Nogle ere gode, andre ere mindre gode,
nogle ere snakkelsalige, andre ikke snakkelsalige, kort
sagt: Det bliver en almindelig Dom om Læ-
rerne, saaledes at enhver Lærer, idet han staar og
examinerer, maa vide: Jeg er her til Examen,
det gjælder, hvorledes jeg opfører mig, om den
Karakter, jeg vil faae, er heldig eller ikke. En
saadan Examinator er ikke fri i sin Examination.
Men ikke engang derved bliver man staaende. Der
er Exempler paa, at Examenkommissionen har
grebet ind i Examen, ikke saaledes, at den har
prikket et eller andet Spørgsmaal noget nyere
udviklet om en eller anden Enkelthed, men den
har ligefrem taget Examinationen i sin Haand;
det er en saa inover, streng og indsnærende Kon-
trol, som det vel er muligt. Under disse Forhold
tror jeg at turde sige, at de fleste private Skole-
bestyrere langt vilde foretrække at blive fri for
denne Net til at holde Examen, saa at Staten
selv overtog at prøve de Elever, der vilde tilfæde
Udgang til Universitetet. Det gjælder navnlig for
de private Skolars Vedkommende, og jeg kan tale
saa uforbeholdent, fordi den Skole, jeg har den
Være at staa i Spidsen for, ikke er undergivet den
Art Kontrol, og fordi den Mand, der har været
tilfæde ved Examinerne, i den Grad udmærker sig
ved Dygtighed og Humanitet, at jeg ikke personlig
har det Hjærneste at klage over. Det er Prin-
cipet, jeg taler om. Jeg siger, at man vilde fore-
trække at gaa tilbage til den gamle Tingenes Til-
stand, hvor Staten selv overtog at examinere dem,
der vilde indstille sig til Universitetet. Men man

er ikke engang bleven staaende derved. Der fore-
ligger nu et Cirkulære, hvori Undervisningsmini-
steren udtaler, at han vil sende disse Inspektions-
havende omkring i Skolerne, for at de kunne lære
deres Disciplin og Lærerværter at kende, kort sagt
den hele Tilstand ved Skolerne. Hvorledes de ved
et Besøg kunne lære Disciplinen at kende, er mig
ufatteligt, men det har Mindre at sige. Men
hvilken Net har Ministeriet til at sende dem ind
i en privat Skole? Jeg tror, at af den Net, de
private Skoler have til at holde Examen, følger
en Net til at kontrolere Examen, men griber man
ind i Skolens indre Liv, forekommer det mig at
være et Overgreb, som de private Skoler paa det
Bestemteste maa modsætte sig. Thi hvad vil
Følgen blive? Jeg kender de Herrer, som have
Del i dette Arbejde, og jeg kan sige, at jeg har
den største Agtelse for deres videnskabelige Dyg-
tighed og Humanitet, de vilde ikke gjøre det paa
nogensomhelst Maade, som kan faare Skolerne,
men alene det Faktum, at de komme der, at Sko-
len stilles under et saadant Opsyn, er en Mis-
tillid, der udtales til de private Skoler, som
ikke kan Andet end hæmme deres Virksomhed.
En saadan Mistillid er jo ibrigt udtalt tydeligt
nok. De Herrer hørte jo ifjor den afgaaede Kul-
tusminister (Worfaae) erklære, at de Studenter,
som kom fra de private Skoler, ikke vare saa vel for-
beredte som de fra de lærde Skoler. Hvorpaa han
grundede denne Dom, veed jeg ikke; han sagde,
efter Examenkommissionens Antagelse, men faae
man paa de Karakterer, der blev givne, af hvilke
selve Kommissionens Medlemmer havde givet en
Del, vare de vistnok ligesaa gode som ved de
lærde Skoler; det maa være andre Erfaringer, der ikke
ere komne offentlig frem, der berettiger til denne Udtal-
else. Men en saadan Udtalelse fra Ministeriets Side er
i høj Grad lammende og hæmmende. De private
Skoler nyde ingensomhelst Hjælp af Staten, tvært-
imod gavne de Staten i høj Grad, de overtage det
Arbejde, som Staten jo ikke fuldstændigt kan ud-
føre ved de offentlige Skoler; fremdeles gavne de
Staten ved at uddanne Lærere; de fleste Lærere
ved de lærde Skoler have faaet deres Uddannelse
i de private Skoler; Staten har ingensomhelst
Uddannelsesanstalt for Lærere til lærde Skoler, de
vinde deres Døvelse og Erfaring i private Skoler,
saa at der er Anledning for Staten til at være
dem taknemlig, men Ministerens Udtalelser viste
Mistillid til, at de ikke opfyldte deres Pligt paa
den rette Maade, og det er ikke første Gang, en
saadan Mistillid er udtalt, og derpaa begrundet
man Nødvendigheden af en stærk Kontrol. Saa,
at en saadan Inspektionskomite indsender til
Ministeriet, at den har været i den og den Skole
og fundet, at den og den Lærer ikke har været
heldig, og det og det Sag ikke blev foredraget
rigtigt, hvad vil saa Ministeriet gjøre? Vil det
saa berøve vedkommende Bestyrer Netten til at
holde Examen, hvad det jo, naar det sker lige-